

TRAST-guiden

EN CHECKLISTA

Sveriges Kommuner och Landsting
118 82 Stockholm

Trafikverket
781 89 Borlänge

Beställningsnr: 5306

© Sveriges Kommuner och Landsting
Text: Jenny Widemark, Ulf Pilerot och Mathias Wärnhjelm
Illustrationer: Caroline Andersson Linhult
Form och produktion: Kombinera
Tryck: LTAB, maj 2013

Beställ eller ladda ner på webbutik.skl.se

Förord

En trafikstrategi samlar trafikfrågorna under ett paraply och tydliggör dessa i förhållande till andra intressen i planeringen. Trafikstrategin är ett antaget beslut som tagits fram i en process. Det är ett planeringsdokument med en helhetssyn på hur kommuner ska arbeta för att åstadkomma ett långsiktigt hållbart transportsystem med gemensam målbild för trafiksystemet. Tillsammans med kommunens övriga inriktningsdokument ska trafikstrategin bidra till att utveckla kommunen i önskad riktning. Dokumentet är en del av kommunens långsiktiga planering och ger alla aktörer möjlighet att vidta åtgärder som medverkar till en önskad stadsutveckling.

I arbetet med att ta fram en kommunal trafikstrategi kan kommunerna få praktisk hjälp av TRAST-guiden. Syftet med TRAST – Trafik för en attraktiv stad, är att vägleda planerare och beslutsfattare i arbetet med stadens trafikfrågor. Arbetsprocessen i TRAST-guiden är indelad i faser och arbetsmoment som följer på varandra. Guiden är framtagen av Sveriges Kommuner och Landsting och Trafikverket i nära samarbete med Energimyndigheten.

Denna checklista är ett komplement till TRAST-guiden och innehåller förslag på konkreta arbetsmoment vid framtagande av en trafikstrategi. För att komma igång med trafikstrategiarbetet på ett organiserat sätt är det lämpligt att arbetsmomenten i detta komplement följs i kronologisk ordning. Vid varje arbetsmoment finns en kort sammanfattande text och en checklista.

Detta verktyg ersätter inte TRAST-guiden, som behöver läsas i sin helhet för att sammanhanget skall bli tydligt. Däremot kan checklistan underlätta det operativa arbetet.

Checklistan är framtagen av Jenny Widmark, Vectura i samverkan med Ulf Pilerot, Trafikverket. Mathias Wärnhjelm, Trafikverket, och Patrik Wirsenius, Sveriges Kommuner och Landsting, har också deltagit i arbetet.

Stockholm i maj 2013

Trafikverket
Sveriges Kommuner och Landsting

Trafikstrategi enligt TRAST-guiden

TRAST-PROCESSENS TRE FASER

Fas 1 – Starta arbetet och få ett uppdrag

Fas 2 – Arbeta fram strategin

Fas 3 – Genomföra och förvalta

De tre faserna är olika, fas 1 och 3 präglas av lyhördhet och anpassning till kommunens lokala arbets- och planeringsförutsättningar. Fas 2 är en tydlig utredningsfas som följer en traditionell utredningsmetodik men som drivs väl förankrad. För mer information om de tre faserna, se TRAST-guiden.

Grundläggande för ett framgångsrikt arbete med en trafikstrategi är att det genomförs i tydliga arbetsmoment som förankras bland berörda under arbetets gång. Det är också av vikt att de mål som satts upp följer med hela vägen i arbetet och kan anpassas vid behov.

De olika arbetsmomenten

FAS 1	1 Ta tag i arbetet med trafikstrategin genom att initiera en process, beskriva och påvisa nyttan med en trafikstrategi
	2 Ta fram en projektbeskrivning
	3 Nulägesanalys
FAS 2	4 Ta fram vision, mål och inriktning
	5 Förankring av vision, mål och inriktning
	6 Ta fram handlingsplan
	7 Sammanställ trafikstrategi
	8 Kommunicera, remissbehandla och justera trafikstrategin
	9 Antagande av trafikstrategin
FAS 3	10 Genomförandeplanering
	11 Följa upp och utvärdera, kommunicera resultaten
	12 Uppdatera styrdokumentet, aktualitetsförklara

För de olika arbetsmomenten beskrivs framgångsfaktorer/fallpropar kort. Dessa resonemang får inte betraktas som heltäckande utan utgör endast exempel. En mer komplett bild erhålls dels i TRAST-guiden men framförallt i TRAST-böckerna.

TA TAG I ARBETET MED TRAFIKSTRATEGIN**✓ Checklista**

- Kartlägg kommunens förutsättningar
- Inventera visioner/mål, möjligheter/svårigheter
- Ta fram enkla basdata, tidigare planer/program/utredningar
- Skapa en brett förankrad projektorganisation
- Anordna inledande trafikdag/workshop

I detta arbetsmoment är det viktigt att kartlägga den politiska ambitionen och trafikens förutsättningar i kommunen. Inventera visioner och mål, möjligheter och svårigheter, resurser etc. Ta fram basdata som exempelvis tidigare utredningar, planer och program (resvaneundersökning, målpunkter, etc.). Skapa en projektorganisation som är förvaltningsöverskridande samt en tidplan för att ta fram en trafikstrategi.

Framgångsfaktorer/Fallgropar

➤ En nyckel till framgång är att tjänstemännen tidigt lyckas involvera och engagera politiker i att ta fram en trafikstrategi. Trafikstrategin måste stöttas av en kommunal organisation som kan omsätta dess teorier och resonemang i praktisk användning.

En drivande person med intresse för trafikfrågor är en stor fördel vid starten och för att lyckas med projektet. Det kan dock finnas en risk för att enskilda nyckelpersoner får för mycket inflytande och i för stor utsträckning formar projektet efter eget tycke. Medarbetare och samarbetspartner kan uppleva att de inte är delaktiga och dessutom blir organisationen sårbar om nyckelpersonen slutar.

TA FRAM EN PROJEKTBESKRIVNING**✓ Checklista**

- Tydlig struktur i projektbeskrivningen
- Ta fram syfte, mål, organisation och projektets mottagare
- Ta fram en tid- och resursplan
- Förankra och besluta (politiskt) om uppdraget

Projektbeskrivningen bör innehålla mål, innehåll och avgränsning, förankring, organisation, tidplan, resursplan samt en riskanalys. Det är viktigt att förankra arbetet i projektbeskrivningen på alla nivåer, samt ha en tydlig struktur för att underlätta både arbetet med trafikstrategin och det dagliga kommunala arbetet. Genom att ta fram en tid- och resursplan som förankras politiskt kan kommunen säkerställa att arbetet med strategin är accepterat.

Framgångsfaktorer/Fallgropar

➤ Det är viktigt att man har en bred förankring under hela arbetet med trafikstrategin för att minimera risken för felaktiga beslut. Med bred förankring i förvaltningar och nämnder kan frågorna integreras på ett naturligt sätt i all diskussion som rör stadsutveckling, planering och trafik.

Tid måste avsättas, dvs. det måste vara accepterat att arbeta med trafikstrategin så att kontinuitet uppnås och arbetet flyter på i god takt.

Arbetsmoment 3

NULÄGESANALYS

✓ Checklista

- Avgränsa nulägesanalysen
- Ta hjälp av tidigare visioner, strategier, ÖP och budget
- Gör en ansvarsbeskrivning
- Använd hjälpmedel som t.ex. Värderosen vid samråd och diskussion
- Gör en samlad bedömning för att skapa förståelse för helheten
- Kontinuerliga avstämningar med styr- och referensgrupp

Att ta fram en nulägesanalys kan vara en läroprocess för både tjänstemän och politiker. Kommunen får en bild av nuläget och tillfälle att diskutera önskvärd utveckling. Processen och diskussionerna kan också leda till att politiker får större förståelse för tjänstemännens angreppssätt och metoder. Det är även nu viktigt att förankra arbetet och göra kontinuerliga avstämningar i hela gruppen. Värderosen, som beskrivs i TRAST-guiden, ger möjlighet att jämföra nuläget med olika alternativ.

Framgångsfaktorer/Fallgropar

➤ En framgångsfaktor är att hitta engagerade grupper och medborgare som vill bidra till nulägesanalysen, t.ex. genom kontakt med skolor, naturskyddsföreningar etc.

En arbetsgrupp med ensidig sammansättning (t.ex. utbildningsbakgrund) och samma erfarenheter kan vara en fallgrop. För att nå bästa resultat behövs en arbetsgrupp med deltagare från olika förvaltningar och med diversifierad "bagage/ryggsäck".

Arbetsmoment 4

TA FRAM VISION, MÅL OCH INRIKTNING

✓ Checklista

- Arbeta fram en vision för trafiken
- Skissera scenarier och tänkbara åtgärder
- Formulera mål och välj inriktning
- Förankra mål och inriktning
- Ta fram indikatorer
- Besluta vem som ska ansvara för och följa upp respektive mål
- Använd hjälpmedel som t.ex. Värderosen

Visionen bör ta sin utgångspunkt i kommunens övergripande planering, utvecklingsstrategi eller liknande. Visionen ska beskriva den framtid som staden bör eller kan utvecklas i riktning mot. I trafikstrategin inkluderas mål kring stadens karaktär, markanvändning, fysiska utformning. Det är värdefullt eftersom det tydliggör kopplingen mellan trafik- och stadsbyggnadsfrågor.

Framgångsfaktorer/Fallgropar

➤ Hållbarhetsbegreppet ska genomsyra hela arbetet. Det är viktigt att visionen är realistisk och lagom radikal. Detta för att det ska vara möjligt att få acceptans. Visionen bör vara lagom politisk laddad, dvs. inte kännas som/ vara för lik idédebatten i något av partierna.

FÖRANKRING AV VISION, MÅL OCH INRIKTNING

✓ Checklista

- Förankra mål och inriktning
- Bjud in till trafikdag/samråd
- Utbyte mellan yrkesgrupper för att skapa mer värde
- Tidig version av trafikstrategin visas för styr- och referensgrupp
- Diskussion av nuläge, mål och inriktning
- Diskussion av nästa steg i arbetet; åtgärder, genomförande, uppföljning och utvärdering

Förankring kan ske under en trafikdag där en öppen och kreativ dialog förs samt en tidig version av trafikstrategin presenteras. I en mindre kommun kan förankring och diskussion ske vid en avstämning i ansvarig politisk nämnd, utskott eller styrgrupp.

Framgångsfaktorer/Fallgropar

➤ Velförankrade trafikstrategier minimerar risken för felaktiga beslut. Med en bred förankring i förvaltningar och nämnder integreras trafikfrågor naturligt i all diskussion om planering, stadsutveckling och trafik.

Förankring tar tid och det gäller att välja rätt tillfälle. Det är också viktigt att vara öppen mot media eftersom många får informationen via tidningar och TV.

TA FRAM HANDLINGSPLAN

✓ Checklista

- Utgå från fyrstegsprincipen
- Ta fram ett samlat åtgärds paket
- Hämta inspiration från kommuner som kommit längre i arbetet
- Analysera (översiktligt) konsekvenserna av den valda inriktningen
- Ta fram förslag till handlingsplan
- Skissera genomförande

Utgå från fyrstegsprincipen vid klargörande av vad som behövs för att nå de uppsatta målen. Här bör åtgärder som beteendepåverkan, parkeringsstyrning, trafikreglering etc. ingå. Med ett samlat åtgärds paket kan åtgärderna tillsammans bidra till en större genomslagskraft. Det är bra om det tydligt framgår av handlingsplanen vilka åtgärder som kommer att prioriteras.

Prioriteringslistor underlättar för tjänstemän och politiker i deras beslutsfattande men gör det också möjligt för allmänheten att se vilka investeringar och åtgärder som kommer att genomföras.

Framgångsfaktorer/Fallgropar

➤ En trafikstrategi ska inte enbart tas fram av en trafiksektion utan flera förvaltningar ska delta. Detta för att trafikstrategin ska genomsyra arbetet och tankesättet förvaltningsöverskridande.

Arbetsmoment 7

SAMMANSTÄLL TRAFIKSTRATEGIN

✓ Checklista

- Ta fram ett förslag till trafikstrategi
- Bjud in till ny trafikdag
- Avsätt resurser
- Sammanställ, komplettera och tydliggör

Ett sammanställt förslag till trafikstrategi tas fram vilket ska förankras politiskt och i de arbetsgrupper som deltagit i processen. Det kan vara lämpligt att bjuda in till en ny trafikdag där man kan diskutera upplägg och innehåll i trafikstrategin. Även effekterna av strategin bör beskrivas. Det kan göras med hjälp av siffror, värderingar eller liknande för att belysa skillnaden mellan nuläge och önskat läge.

Framgångsfaktorer/fallgropar

➤ Om man redan i trafikstrategin tilldelar ansvar på befattningsnivå för genomförande och uppföljning för olika delområden, ökar kunskapen och engagemanget samtidigt som både genomförande- och uppföljningsprocessen inte blir lika sårbar (som då en förvaltning bär hela ansvaret).

Omsättning av personal kan orsaka "haveri" i arbetet. Kunskap kan gå förlorad och ny förankring och nytt samråd kan behövas.

Arbetsmoment 8

KOMMUNICERA, REMISSBEHANDLA OCH JUSTERA TRAFIKSTRATEGIN

✓ Checklista

- Eventuellt samråd
- Riktad information
- Kommunicera, remissbehandla, revidera
- Sammanställ samrådsredogörelse

Remissbehandling och samråd kan ske i dialog med t.ex. politiska företrädare, kommunala förvaltningar, allmänheten, näringslivet, handeln och intresseorganisationer. Förankringsarbetet kan med fördel sammanställas till en samrådsredogörelse.

Framgångsfaktorer/fallgropar

➤ Trafikstrategin måste vara lätt att ta till sig, hålla sig till saken och vara konkret för att bli greppbar för den stora allmänheten och inte bara för initierade personer. Vid samråd finns en risk att synpunkter uteblir, kanske måste kommunen tänka över formerna för samråd. Finns det nya kanaler att välja?

ANTAGANDE AV TRAFIKSTRATEGIN**✓ Checklista**

- Utse ansvariga för genomförande
- Besluta om hur strategin ska följas upp
- Besluta om hur resultat ska kommuniceras
- Besluta (politiskt) om trafikstrategin

Kommunfullmäktige och/eller kommunens ledning tar beslut om att trafikstrategin ska antas. Utöver det formella antagandebeslutet tas även beslut om ansvar för genomförande och hur strategin ska följas upp samt hur resultat ska kommuniceras.

GENOMFÖRANDEPLANERING**✓ Checklista**

- Genomförandeplaneringen kan behöva fördjupas
- Integrera handlingsplanen i den fortlöpande verksamhetsplaneringen
- Skaffa budgetutrymme, söka externa medel för finansiering
- Säkra samverkan med kommunens förvaltningar och bolag, externa aktörer och förtroendevalda
- Förankringsseminarium

Att integrera trafikstrategins förslag och åtgärder i den fortlöpande verksamhetsplaneringen är en viktig framgångsfaktor. För att lyckas måste aktörer såväl inom som utanför den kommunala organisationen delta. Genomförandebeskrivningen kan behöva fördjupas och göras mer detaljerad, genom att t.ex. ange vem som ska göra vad, anpassa organisationen, göra tid- och budgetplan för respektive åtgärd, skaffa budgetutrymme etc. Behovet att öka detaljeringsgraden varierar beroende på trafikstrategins innehåll och omfattning.

Det är viktigt att kommunen säkrar samverkan med förtroendevalda, kommunens förvaltningar och bolag samt externa aktörer. Vid ett förankringsseminarium kan kommunen informera om hur genomförandet ska gå till, ansvar, tidplan och vilka ekonomiska medel som står till förfogande.

Framgångsfaktorer/Fallgropar

➤ Det måste finnas någon med ansvar för att driva på integreringen av strategin i de olika förvaltningarna, så att det inte uppstår brister i samordning och tolkning av vad som ska göras. Kommuner som har en väletablerad trafikstrategi tycks vara mer framgångsrika i att skapa ekonomiska resurser för att genomföra åtgärderna enligt strategin.

Arbetsmoment 11

**FÖLJA UPP OCH UTVÄRDERA, KOMMUNICERA
RESULTATEN**

✓ Checklista

- Följa upp och utvärdera
- Vidta korrigerande eller nya åtgärder
- Kommuniera resultaten
- Hitta sätt att utveckla och förbättra verksamheten
- Sammanställning

I uppföljningen ser man hur mål och mått utvecklas. Genom att följa upp och utvärdera vårdar man handlingsplanen och arbetar med ständig förbättring. Om utfallet inte blir det önskade vidtas korrigerande eller nya åtgärder, och på detta sätt uppfyller uppföljningen sitt syfte och ger konkret nytta. Regelbunden uppföljning är en förutsättning för att kunna bedöma effekten av gjorda insatser. Därför bör samtliga mål vara kopplade till indikatorer som relativt enkelt kan följas upp.

Framgångsfaktorer/Fallgropar

➤ För att trafikstrategin ska förbli ett levande dokument är det nödvändigt att följa upp och återkoppla resultaten till politiken varje år.

Vid avsaknad av uppföljning blir samspelet mellan tjänstemän och politiker svårare. Detta gäller kanske framförallt de ekonomiska frågorna eftersom det inte är möjligt att motivera enskilda åtgärder utifrån faktiska resultat.

Arbetsmoment 12

**UPPDATERA STYRDOKUMENTEN,
AKTUALITETSFÖRKLARA**

✓ Checklista

- Uppdatera styrdokument (nuläge, mål, inriktning)
- Uppdatera handlingsplan
- Ta hjälp av TRAST-guide och övriga TRAST-böcker
- Aktualitetsförklara

I det avslutande arbetsmomentet är det dags att uppdatera och pröva om trafikstrategin blivit inaktuell. Stora delar av handlingsplanen kanske redan har genomförts eller så har det hänt saker i omvärlden som kräver en uppdatering.

Framgångsfaktorer/Fallgropar

➤ Det kan vara en fördel om kommunen ordnar en årlig uppföljningsdag där man kan diskutera utveckling utifrån trafikstrategins beslutade mål och indikatorer. Det gäller att behålla engagemanget i arbetet. Sviktande engagemang och arbete kan leda till en strategi som blir inaktuell och "glöms" bort.

TRAST-guiden

EN CHECKLISTA

Denna checklista är ett komplement till TRAST-guiden och innehåller förslag på konkreta arbetsmoment vid framtagande av en trafikstrategi. För att komma igång med trafikstrategiarbetet på ett organiserat sätt är det lämpligt att arbetsmomenten i detta komplement följs i kronologisk ordning. Vid varje arbetsmoment finns en kort sammanfattande text och en checklista.

Detta verktyg ersätter inte TRAST-guiden, som behöver läsas i sin helhet för att sammanhanget skall bli tydligt. Däremot kan checklistan underlätta det operativa arbetet.

Beställ eller ladda ner på webbutik.skl.se

Beställningsnr: 5306